

ZOMEREXPOSITIE AANWINSTEN

Deze zomer is er in Museum Jan Heestershuis de expositie AANWINSTEN te zien die gebaseerd is op werken die het Museum Jan Heestershuis en de Stichting Vrienden van Museum Jan Heestershuis in de afgelopen jaren hebben verworven door schenkingen en aankopen. De aankopen door de Stichting Vrienden zijn gefinancierd uit de jaarlijkse vriendenbijdragen en sponsorgelden!

Heesters hoefde niet van zijn artistieke werk te leven vanwege zijn vermogen en zijn inkomsten als tekendocent aan middelbare scholen. Regelmatig gaf hij werken weg en betaalde soms in natura. Daarnaast heeft hij tijdens zijn leven, zo weten we, veel van zijn betere werken verkocht. Vandaar dat het grootste deel van zijn oeuvre in bezit is gekomen van particulieren.

Zo nu en dan komen schilderijen, aquarellen, tekeningen en etsen terecht bij een veilinghuis of weten particulieren het Museum of de Stichting te vinden. Zo heeft de Stichting Vrienden sinds 2004 een kleine 50 werken, voornamelijk van de hand van Jan Heesters, in bezit gekregen. Naast aquarellen, tekeningen en etsen, in totaal een kleine dertig, omvat deze eigen verzameling inmiddels ruim twintig olieverfschilderijen. Een aanzienlijk deel hiervan is nu te zien op de tentoonstelling AANWINSTEN.

Jan Heesters, 'Zomerlandschap in België'

Tevens wordt een aantal recente schenkingen aan het Museum tentoongesteld. Daaronder bevinden zich schilderijen van Kees Bastiaans en Cor Noltee, geschonken door verzamelaar Antoon van Hedel. Een andere schenking aan het Museum betreft een groot bloemstilleven van Dorus van Oorschot.

Kortom: een bijzondere expositie die u niet mag missen!

Olieverfschilderijen van Heesters

In eerdere Vriendenbrieven zijn al diverse schilderijen, aquarellen, tekeningen en etsen van Heesters besproken die de Stichting in de loop der jaren dankzij uw bijdragen en donaties heeft kunnen verwerven. In die gevallen verwijs ik naar de bewuste nummers van onze Vriendenbrieven. Deze zijn zoals u weet eenvoudig te vinden op onze website www.vriendenjanheesters.nl onder het kopje Vriendenbrieven. Hieronder noem ik de in mijn ogen beste schilderijen van Heesters in de collectie van de Stichting Vrienden.

'Noord Brabantsche wever' (1926)

Dit binnen het oeuvre van Heesters belangrijke werk is in 2014 verworven. Het schilderij staat onder nummer 7 afgebeeld in de uitgave 'Jan Heesters leven kunst museum' uit 2015. In Vriendenbrief 50 (winter 2014) is de aankoop uitvoerig besproken door Paul van den Acker.

Deze vroege wever behoorde tot de drie schilderijen op grond waarvan Heesters met algemene stemmen in 1940 werd aangenomen als lid van de kunstenaarsvereniging Arti et Amicitiae in Amsterdam.

Ter vergelijking hangt deze vroege wever nu in het Paviljoen tegenover een wever die Heesters in de jaren veertig schilderde, zijnde een schenking destijds aan het Museum door de gemeente Veghel.

Jan Heesters, 'Noord Brabantsche wever', 1926

'Lenteboeket in Jacobakannetje'

Dit op een veiling aangekochte grote schilderij heb ik in samenhang met andere bloemstillevens van Heesters uitgebreid besproken in Vriendenbrief 68 (herfst 2019). Het lenteboeket met blauwwitte irissen, gele lissen, rozen etc. staat in een zogenaamd Jacobakannetje dat Heesters destijds in bezit had. Dat kannetje is in Vriendenbrief 44 (zomer 2013) in zijn historische context geplaatst door Anne-Marie Cornelissen. Dit vroege schilderij is met zijn kleurenharmonie en dynamiek misschien wel het mooiste bloemenschilderij van Heesters!

Een ander kleurrijk stilleven van Heesters met bloemen, een kan en fruit is ook onderdeel van de tentoonstelling. Het is afgebeeld in het jaaroverzicht door onze voorzitter in Vriendenbrief 73 (Winter 2020). Het betreft een schenking aan de Stichting. Destijds was het een betaling in natura aan de schenker.

'Schaapscheerders'

Jan Heesters heeft een flink aantal schaapscheerders geschilderd, maar deze door de Stichting in 2015 aangekochte versie is de allergrootste, liefst 1,25 bij 1,45 meter! De compositie is gebaseerd op de 'Schaapscheerders' uit 1933, een topstuk van Heesters in de collectie van Museum Eindhoven (zie 'Jan Heesters leven kunst museum' nummer 11). Zie verder de afbeelding en beschrijving van Paul van den Acker in Vriendenbrief 59 (voorjaar 2017). Hij stelt daarin dat het schilderij behoort tot onze eigen 'grand cru'! Het imposante werk, zijnde Heesters' 'Dagwacht', vult bijna een hele muur in het Atelier!

'Jachtstilleven met winterse doorkijk'

Dat Heesters trots was op zijn 'Jachtstilleven met kalkoen, fruit en een winters doorkijkje', gezien vanuit zijn slaapkamer, weten we van een foto uit ca. 1940. Samen met zus Marie poseert hij daarop in zijn atelier. Links op de foto herkennen we dit grote jachtstilleven, hangend aan een wand. Drie schilderijen, verwerkt tot één stuk schilderkunst!

De Stichting verwierf het op een veiling; kennelijk is het lange tijd in particulier bezit geweest. In Vriendenbrief 70 (voorjaar 2020) vindt u in mijn artikel over jachtstillevens verdere toelichting op dit bijzondere schilderij, dat nu in al zijn glorie de show steelt in het Paviljoen!

De vrouwtjeskalkoen was een geschenk van Wouter Lutkie, een kennis van Heesters. Op een kaartje met een takje hulst op tafel konden we pas na de restauratie lezen: 'aan Heesters Schijndel'.

In zijn recent verschenen biografie 'Soli Deo' over leven en werk van Lutkie - dit terzijde - citeert schrijver Willem Huberts een paar keer uit mijn artikel over de relatie Heesters-Lutkie in Vriendenbrief 19 (winter 2006).

'Pompstraat in de sneeuw'

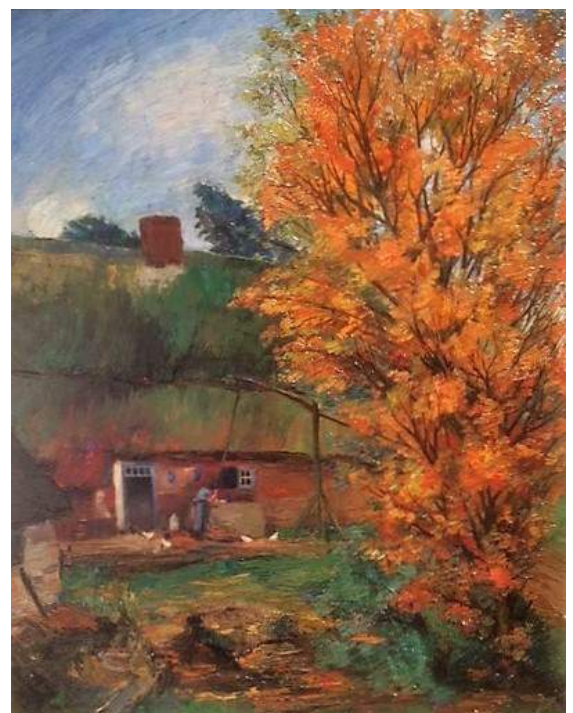
Deze aanwinst via een veiling in 2020 toont besneeuwde boerderijen en de jongensschool die in de jaren dertig nog aan de Pompstraat stonden naast Heesters' woning. Ook dit beeld is gezien vanuit zijn slaapkamer. Zie verder het jaaroverzicht van onze voorzitter in Vriendenbrief 77 (winter 2021). Een pendant van dit werk uit particulier bezit staat afgebeeld en beschreven in mijn artikel in Vriendenbrief 34 (winter 2010), dat later opgenomen is in de verhalenbundel 'Schijndel vol verhalen' (2014). Op deze pendant ligt de nadruk op de besneeuwde zijgevel met kinderen achter het raam van de boerderij naast Heesters' huis.

'Zomerlandschap in België'

Dit in 2014 door de Stichting verworven schilderij, (zie afbeelding op pagina 1), toont een breed panorama, vanaf een hoogte gezien, van een zomerlandschap met goudgele korenvelden, koeien die door een man gehoed worden en rijen korenschoven onder een blauwe hemel met wonderlijke zomerse wolkenpartijen, zoals we die ook wel aantreffen op sommige doeken met korenvelden in de Provence van Van Gogh. Op de achtergrond omsluit een blauwe heuvelkam in de Ardennen het goudgele landschap. Een prachtige Heesters!

'Boerderij met herfstboom'

Deze aanwinst van de Stichting in 2020 ontleent zijn kracht voor een deel aan de grote boom in genuanceerd gele, oranje en gouden herfsttinten waar de blauwe hemel doorheen schijnt. Die kleuren tintelen op dit schilderij, - heeft Heesters goed gekeken naar de herfstbomen op een Nuenense Van Gogh? Op de achtergrond een waterputtende boerin en een bemoste boerderij in de complementaire kleuren rood en groen. Een echte aanwinst!

Jan Heesters, 'Boerderij met herfstboom'

Kleinere schilderijen, aquarellen, tekeningen en etsen van Heesters

Ik noem nog even een aantal kleinere werken van Heesters die de Stichting in de loop der jaren heeft kunnen verzamelen. Zo zijn daar het vroege, pasteuze schilderij 'Boerin met geiten' en twee schilderijtjes 'Korenmaaien' en 'Dorpsstraat met hondje' (zie Vriendenbrief 52 zomer 2015). Verder het krachtige schilderij 'Gesprek bij de moskee' (zie Vriendenbrief 73 winter 2020), daterend van begin jaren twintig als uitvloeisel van Heesters' Grand Tour door Noord-Afrika.

De grote aquarel van een Romeinse villa in zuidelijke roodtinten met klassieke ornamenten is beschreven en afgebeeld in Vriendenbrief 70, voorjaar 2020.

De grote en bekende ets Baelen-Nethe gaat op de expositie vergezeld van de pentekening Baelen-Nethe. Daarnaast treft u op de expositie nog enkele andere aquarellen, tekeningen en etsen van Heesters aan.

Dorus van Oorschot

Binnenkomend in het Paviljoen kijkt de bezoeker recht tegen het grote en kleurrijke 'Boeket met veldbloemen' van Dorus van Oorschot, een schenking aan het Museum. Een schitterende blikvanger in typische Van Oorschot-stijl!

Op de ezel in het Atelier van het Museum staat het schilderij 'Dreigend landschap' dat de Stichting vrij recent kon aankopen. Het is een vroeg werk (1948) van Van Oorschot en vult een hiaat in de collectie op.

Ook in het Atelier hangt een fijnzinnig impressionistisch slotje van Dorus in lentetooi.

Dorus van Oorschot, 'Boeket met veldbloemen'

Henriëtte Pessers

Van Pessers zijn in het Paviljoen twee tekeningen te zien, beide aan de Stichting geschonken door Martine Benschop-Jansen, dochter van de schilderes. Het grote vrouwelijk staand naakt is een voorstudie van een belangrijk schilderij van Pessers, getiteld 'Twee mulatinnen', dat als nummer 23 staat afgebeeld in de catalogus 'Henriëtte Pessers Eenvoud als kracht' bij de solo-expositie van haar werk in het Jan Heestershuis in 2013.

De andere tekening van Pessers 'Mannenkop' is afgebeeld in Vriendenbrief 73, winter 2020. De expressief getekende ogen van de man zorgen voor een vitaal portret.

Kees Bastiaans

Verzamelaar Antoon van Hedel uit Haaren, die bijna twintig jaar geleden zijn collectie schilderijen exposeerde in het Heestershuis, heeft onlangs een omvangrijke schenking gedaan aan het Museum met daarbij ook schilderijen van Kees Bastiaans. In het Paviljoen is nu zijn bloemstillevens te bewonderen van weelderige gele kamperfoelie in een rode vaas.

Voorts een schilderij van Bastiaans van een kleurrijke kermis rond 1950, waarop een vrolijk, ouder echtpaar op de voorgrond de aandacht trekt. Man en vrouw, beiden met een ballon in de hand, voelen zich weer even kind!

Ook van Bastiaans treft u nog aan een clown, een stilleven met gele appels, een vroeg Brabants landschap en een veld met korenschoven.

Kees Bastiaans, 'Bloemstillevens kamperfoelie'

Cor Noltee

Een schilderij 'Zomerlandschap met uitgestrekte korenvelden' van de hand van Cor Noltee, eveneens een schenking van Van Hedel, siert het affiche en de flyer van deze expositie. Het met losse toets geschilderde werk in geel en groen roept de verstilde sfeer op van het vroegere Brabant in de zomer. De schijnbaar doodlopende zandweg in het midden doet denken aan een beroemd laat schilderij van Vincent. Hier is echter geen sprake van onheilspellende zwarte kraaien boven de gele korenvelden, maar van een stille zomerdag.

Een andere olieverf van Noltee, 'Weidelandschap met koeien', dat ook in Brabant lijkt te zijn ontstaan, hangt nu in de Hal van het Museum. De in Den Haag geboren Noltee (1903 - 1967) was een gewaardeerd schilder die na opleidingen aan Academies in Den Haag en Parijs vanaf 1937 in Dordrecht woonde en werkte. Vaak was hij in Brabant te vinden om daar mooie landschappen in olieverf vast te leggen.

Cor Noltee, 'Zomerlandschap met uitgestrekte korenvelden'

Besluit

Samengevat mogen we zeggen dat er momenteel in het Jan Heestershuis een verzameling mooie werken te zien is van diverse schilders met uiteenlopende thema's. Voor een deel heeft u zelf als Vriend van het Museum daaraan bijgedragen. Dus op naar het Museum! Ik wens u deze zomer veel genoeg bij het kijken naar alle AANWINSTEN!

Jan Geerts

Levensboom

Boven de deur van Pompstraat 17 is een witte gietijzeren levensboom aangebracht.

Gang

Pas in de 17e eeuw komen de eerste huizen met een gang. Voor die tijd viel men met de deur meteen in huis, meestal in de woonkamer, in de ruimte waar een ambacht werd uitgevoerd of in een winkel. Omdat in oude huizen de gang vaak in het midden van het gebouw ligt, is dat bovenraam de enige manier om daglicht in de gang te krijgen. Ook de gang van het Jan Heestershuis ligt midden in het huis.

Deuren

In Nederland gaat een voordeur naar binnen open. In andere landen draait een voordeur vaak naar buiten open bij (houten) woonhuizen. Misschien met de gedachte dat bij brand mensen in paniek eerder tegen de deur duwen dan eraan trekken. Bij slecht weer valt daar dan bovendien niet de regen of sneeuw van de deur naar binnen. Of misschien omdat kleine huizen zo optisch groter lijken. Maar naar binnen draaiend is wel zo uitnodigend.

Voordeur

De voordeur met het bovenlicht fungeerde aanvankelijk als een vooruitgeschoven 'post' van het binnen interieur en was de belangrijkste deur van een woonhuis. Het was het eerste dat de bezoekers van het huis zagen en werd daarom gezien als een visitekaartje van de bewoners. Het zei meteen iets over de bewoners of gebruikers van het pand en moest daarom een goede indruk maken. Veel bewoners vinden hun voordeur ook nu nog belangrijk. Een entree kan deftig uitgevoerd zijn met een uitstraling van luxe en rijkdom, maar ook onpersoonlijk zijn, als blijk van een doorsnee woning of zelfs van armoede. Verschil in uitstraling wordt bereikt door aard en vorm van de gebruikte materialen voor de entree, maar ook door het meenemen in het ontwerp van de directe omgeving van de ingang. Elke stijlperiode in de bouwkunst geeft de entree een ander aanzien, passend bij de filosofie van de betreffende stijl.

Huisvrouw

Tot halverwege de vorige eeuw liet de voordeur ook zien dat de huisvrouw proper en zuinig op haar spullen was: onder andere aan de koperen deurknop, de trekbel en de koperen brievenbus. Het koper glom steevast dat het een lieve lust was. Elke vrijdag werden die knop, bel en brievenbus glanzend gepoetst, de deur gezeemd en de stoep geveegd, liefst door de dienstbode.

Christelijk symbool

De mythische levensboom speelt in onze streken al een rol in de voorchristelijke Germaanse tijd en kan zich ook in latere eeuwen handhaven binnen het christelijke gedachtegoed. De 'boom des levens' als christelijk symbool (arbor vitae) komt in de 16de eeuw op. De levensboom gaat terug op de Bijbelse paradijsbomen, maar waarschijnlijk speelt ook het oude meiboomelement mee. Vooral in protestante kringen werd de levensboom toegepast ter versiering van hun voorname burgerpanden. Vanuit die traditie komt in de 19de eeuw de levensboom in het bovenlicht terecht.

Ornament

In de bouwkunde is een levensboom meestal een ornament in het bovenlicht van de voordeur. Een 'levensboom' voor het glas van het bovenlicht is altijd een gestileerd symbool en wordt aan de buitenzijde voor het glas geplaatst. Afhankelijk van de hoogte van het raam wordt de boom naar believen uitgerekt of ingekort. Deze ornamenten zijn vaak wit of donkergroen geschilderd. In de negentiende eeuw begint de industrie met de productie van gietijzeren levensbomen. Ook de minder welgestelde boer of burger kan zich nu een ornament in het bovenlicht permitteren. In het midden van de 19e eeuw worden de boompjes zelfs heel populair en massaal aangebracht.

Boom des Levens in de Bijbel

De boom des levens en de boom van de kennis van goed en kwaad komen voor in het boek Genesis. Volgens de Bijbel wordt de levensboom door God geplant in de Hof van Eden. De vruchten van deze boom geven eeuwig leven. God plant ook de boom van de kennis van goed en kwaad midden in het paradijs.

Lucas Cranach de Oude, 'Adam en Eva', 1526

Michelangelo, 'De verdrijving uit het paradijs', 1475-1624 Sixtijnse Kapel

Lilith

Door het eerste van de twee scheppingsverslagen in Genesis (1-2) met elkaar te vergelijken en de verschillen te interpreteren, ontstond het idee dat Adam een met hem gelijk geschapen vrouw had: Lilith. Zij was zijn eerste vrouw vóór de meer gehoorzame Eva. Ook Ben Sira beschrijft in het 'Alfabet van Ben Sira' (7e eeuw na Chr.) hoe God meteen met Adam, ook uit leem, zijn eerste vrouw scheidt: Lilith. Zij wil de gelijke van Adam zijn. Na een heftige ruzie vlucht ze weg uit het paradijs. God scheidt dan een nieuwe, gewilligere vrouw voor Adam (uit de rib van Adam).

Hof van Eden

Adam en Eva leven samen gelukkig in de Hof van Eden, in hun eerste tijd op aarde. God vertelt hen dat ze overal van mogen eten maar niet van de boom van de kennis van goed en kwaad en niet van de boom des levens.

Op een dag verleidt een slang Eva om van de verboden appel die aan de verboden boom groeit, te eten. Zij zwicht en laat ook Adam van de appel eten. Door deze zondeval veranderen ze en bedekken ze, volgens de bijbel, hun naaktheid met vijgenbladeren. God ziet meteen wat er gebeurd is en stuurt ze weg uit het paradijs om ze ervan te weerhouden ook van de vruchten van de levensboom te eten.

Slang

Volgens de christelijke interpretatie is het Satan de duivel, vermomd als een slang, die Eva verleidt te zondigen. Vroeg in de Middeleeuwen komen al verhalen voor waarin het niet de slang als duivel is maar Lilith die wraak neemt. In oude kunst heeft de slang vaak een vrouwenhoofd.

Cornelis van Haarlem, 'Zondeval', 1592

Het geloof in Lilith, als eerste vrouw van Adam, bestaat tot in de 21e eeuw. Amuletten ter bescherming met de afbeelding van Lilith worden nog altijd gedrukt in Israël. In de jaren 70 van de vorige eeuw wordt zij door feministen gezien als een voorbeeld van een vrijgevochten vrouw die niet zwicht voor tradities en vrouwenonderdrukking. Lilith komt nog steeds vaak voor: in de popcultuur, in de beeldende kunst en in de literatuur. In de VS verschijnt een joods-Amerikaans tijdschrift onder de naam Lilith.

John Collier, 'Lilith', 19^e eeuw

Merklap Denemarken

Volkskunst

De levensboom komt al voor in kunstig weefwerk in het oude Egypte. Waarschijnlijk is het motief overgenomen uit de Sassanische cultuur die weer schatplichtig is aan de Perzen. Via Byzantium en Oost-Europa komen de motieven ook in onze volkscultuur terecht. We treffen de levensboom aan in middeleeuwse houtschilderingen en borduurwerk (merklappen).

Scheppingsverhalen

We weten dat er meerdere oude scheppingsverhalen in vergelijkbare vorm als de bijbel hebben gecirculeerd in de veel oudere culturen van Mesopotamië en Perzië. Waarschijnlijk zijn de Joden hiermee in aanraking gekomen tijdens hun Babylonische ballingschap (ongeveer 500 jaar v Chr.).

Oude culturen

Er is een muurschildering bewaard gebleven uit de tijd van koning Zimri-Lim (1778-1758 voor Chr.) in het oude Mari aan de Eufraat.

Op de afbeelding staan twee bomen: een dadelpalm en een loofboom. Er wordt wel geopperd dat een dergelijk beeld ten grondslag ligt aan het paradijsverhaal van Adam en Eva.

Jan Heesters

In de jaren dertig van de vorige eeuw wilde Jan Heesters zijn huis verfraaien. Naast de voordeur bracht hij onder andere Renaissance ornamenten aan als Griekse zuilen en boven de deur een fraai gestileerde levensboom. Ik weet niet of hij zijn bezoekers dit er allemaal bij vertelde....

Anne- Marie Cornelissen

Ook komend jaar kunnen we rekenen op een gulle sponsorbijdrage van Van Kruijsdijk notarissen. Daarvoor onze hartelijke dank.

Museum Jan Heestershuis
Pompstraat 17, 5481 BL Schijndel
Tel: 073-54 92276

Check voor uw bezoek website www.museumjanheestershuis.nl voor de meest recente informatie over openingstijden.

Tot en met 4 september in het Museum:
Expositie 'Aanwinsten'.

Jan Heesters, Interieur huiskamer

Meer over deze tentoonstelling in deze Vriendenbrief.

Tot en met 21 augustus in de beeldentuin:

Expositie Maarten Luijk 'the Storyteller'

Maarten Luijk (1957, Oss) noemt zichzelf naast kunstenaar ook storyteller. In zijn beelden vangt hij fragmenten van bijzondere mythes, waarin vaak de relatie tussen mens en natuur het onderwerp is. Het achterliggende verhaal geeft een extra dimensie aan de beelden.

Ook dit jaar doen we mee met de Rabobank ClubSupport actie van Rabobank Hart van de Meierij. Leden van de bank kunnen 3 stemmen uitbrengen, die vertaald worden in een financiële vergoeding.

Stem op Stg. Vrienden v/h Museum Jan Heestershuis en help ons de collectie te vergroten. De stemperiode is van 5 tot 27 september. Alvast hartelijke dank.

